

HAIMAN OTTÓ MOST DECEMBERBEN 80 ÉVES...

Haiman Ottó 80 éves! Hihetetlen - de, ha elkezdek utána számolni - mégis igaz. 55 évvel ezelőtt 1945-ben ismertem meg Ottót a Kísérleti Fizikai Intézet laboratóriumában. Mindketten harmadéves fizikus-matematikai hallgatók voltunk és a Barnóthy Jenő és Forró Magda által vezetett laborban kezdtük el a háború után első kísérleti munkánkat. Először egy scale-of-two elektronikus egységet szerkesztettünk és jóval később Barnótlítyék vezetése alatt egy egész komplex koincidencia-berendezést építettünk meg, amellyel a kozmikus sugárzás müonkomponensének abszorpcióját mértük ólomban. Ennek a mérésnek folytatásaként a kozmikus müonok nagy földmélységben való tanulmányozására egy hatalmas koincidencia-szisztémát építettünk és a Tatabányai Szénbányák egyikében folytattunk hosszú éveken keresztül méréseket. Együtt dolgoztunk Ottóval egyetemi doktori disszertációnkon, amit 1950-ben védünk meg és együtt kezdtük el együttműködésünket 1950-ben Jánossy Lajossal, aki akkor tért haza Magyarországra Dublinból. Amikor Jánossy a Központi Fizikai Kutató Intézet Kozmikus Sugárzási Osztályának vezetője és később az egész intézet igazgatója lett, útjaink Ottóval kissé szétváltak. A KFKI és vele együtt én is 1951-ben a Csillebércre költöztünk, Ottó pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kísérleti Fizikai Intézetében, a későbbi Atomfizikai Intézetben maradt, ahol 1960 után ismét összekerültünk. Ugyanis én, mint félállásos egyetemi adjunktus és később mint professzor félidőt az egyetemen töltöttem. Doktori disszertációs kutatásaink során egy érdekes esemény történt: Egy „második Rossi-görbe maximumot” találtunk 2,5-szeres standard hibával! Nagyon büszkék voltunk erre a felfedezésre, de Jánossy Lajos figyelmeztetett, hogy ne publikáljuk amíg jobb statisztikával nem tudjuk ezt az effektust kimutatni. Tanácsa igen hasznosnak bizonyult, mert további hosszas mérés után az effektus elhalványodott és lassan eltűnt. Körülbelül három évvel később Walter Bothe Németországban egy hasonló effektust talált és nagy visszhangot keltő cikkekben publikálta eredményét. Bothe 1954-ben megkapta a fizikai Nobeldíjat és az indokolásban külön kiemelték legújabb kozmikus sugárzási eredményét. Néhány év múlva Bothe is rájött tévedésére és visszavonta korábbi eredményeit! Ottóval való barátságunk és tudományos együttműködésünk természetesen a Csillebérci költözés után is változatlanul folytatódott és 1965-ben, nyolc éves hosszú munka után közös könyvünk jelent meg németül a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában: „Die Physikalische Grundlagen der Kernstrahlungsmessung”-ben. Ennek a könyvnek a sikere után egy angol nyelvű kibővített verziót jelentetett meg az Academic Press, New York-London „The Physical Principles of Nuclear Radiation Measurements” címen 1969-ben. Ez a két könyv több mint 12 évre szorosán összekapcsolta (némi produktív veszekedéssel) tudományos és a baráti együttműködésünket. 1945-től mind a mai napig, 55 éves barátság egy teljes életet jelent. Ottót nem dicsérni, vagy méltatni akarom, de mindenki, aki őt ismeri vagy ismerte tudja, hogy milyen komoly, értékes és alapvető tudással rendelkező fizikus, milyen segítőkész és megbízható barát, milyen lelkiismeretes és elmélyült tanár. Meg vagyok győződve arról, hogy a vele való együttműködés és barátság nélkül nem érhettem volna el sem tudományosan, sem emberileg és családirag azt a helyet, amelynek most örvendhetek. „Many happy returns, my dear friend Otto.” Isten éltesen sokáig kedves Ottó.

Fenyves Ervin